

Jarenlang gebeurde hier alles wat god verboden heeft

De Limburgse mergelgrotten: een smeulend stuk historie

ARTIKELIn de Carrière-grot bij Maastricht is vorige week een lastig te blussen brand in een voorraad stro en hooi ontstaan. Wat is er eigenlijk allemaal gaande in die Limburgse mergelgrotten?

Door: Bart Dirks 26 juli 2017, 02:00

Blijf op de hoogte

Iedere dag rond lunchtijd het belangrijkste nieuws van de ochtend, de mooiste fotografie en het gesprek van de dag? Schrijf u in voor onze gratis nieuwsbrief.

De mergelgrotten bij Maastricht zijn een favoriete hangplek, en niet alleen voor vleermuizen. Midden in groeve De Keel schijnt archeoloog Joep Orbons met zijn krachtige lamp op een verroeste bak. Tot in de jaren zeventig was het ding in gebruik voor de kweek van grotchampignons, tegenwoordig doet het dienst om illegaal fakkie te stoken. Door de roet is de mergelwand zwartgeblakerd.

'Zo ziet een kalksteengrot er dus uit na brand', zegt Orbons, voorzitter van de Van Schaik Stichting, die elf onderaardse kalksteengroeven beheert in het Mergelland. 'Maar laten we eerlijk zijn: ik zit hier ook graag.'

Tot een jaar of tien geleden gebeurde hier alles wat god verboden heeft

De Keel ligt verscholen onder de Cannerberg, net zoals het gangenstelsel waar al zes dagen een voorraad stro en hooi (Orbons: 'ter grootte van een olympisch zwembad') ligt te smeulen. De brandweer heeft grote moeite de brand in het labrynt te bedwingen.

Het zijn geen natuurlijke grotten, maar door de mens gevormde groeven. Het is eigenlijk geen mergel, maar kalksteen gevormd tijdens Het Krijt, 145 tot 65 miljoen jaar geleden.

Tot een jaar of tien geleden gebeurde hier alles wat god verboden heeft. 'Er werden gestolen auto's verstoep, motorcrosses gehouden, er waren alcoholstokerijen', zegt Luck Walschot, beheerder van De Keel. 'Mensen hebben een enorme drang om naar binnen te gaan. Ze hebben hier wel eens met een tractor de poort opengetrokken.' Ondanks het beheer blijft in principe iedereen welkom voor onderzoek en educatie. 'Kom de sleutel maar halen.'

Spastische stress

[Rook uit een ooit door champignonkwekers gemaakt ontluuchtingsgat.](#) © Mike Roelofs / de Volkskrant

Walschot en Orbons zijn bezorgd over hoe de provincie Limburg na de brand zal omgaan met de grotten. 'Ik hoop niet dat ze in een spastische stress schieten', zegt Orbons. 'De provincie doet moeilijk als we vleermuizen willen tellen, we zijn als vrijwilligersorganisatie duizenden euro's kwijt voor veiligheidscontroles.'

Walschot: 'Tegelijk geeft de provincie doodleuk een vergunning aan een boer om hooi op te slaan, terwijl de grot eigendom is van Het Limburgs Landschap.'

Al eeuwenlang oefenen de mergelgrotten een grote aantrekkingskracht uit. Er zijn kunstwerken uitgehakt en muurtekeningen gemaakt, champignons gekweekt, aardappels en hooi in opgeslagen, koeien gestald. Musea hebben de gangen gebruikt als depot - de Nachtwacht is tijdens de Tweede Wereldoorlog opgeborgen in de Sint-Pietersberg.

Onder de smeulende Cannerberg bevinden zich twee bijzondere gangenstelsels. In de Navo-groeve was tussen 1964 en 1992 een geheim commandocentrum waar 250 man werkten én verpoosden. Na de Koude Oorlog is het Joint Operations Center grotendeels ontmanteld - nu zijn er rondleidingen op afspraak.

Aangrenzend ligt de Jezuïetenberg, waar paters tussen 1880 en 1967 tekeningen aanbrachten en beeldhouwwerken maakten. Orbons: 'Ze kwamen uit de hele wereld en hebben maquettes gemaakt van bijvoorbeeld het Alhambra en de Borobudur.' Een van de eerste beeldhouwwerken, uit 1886, is een beeld van Onze Lieve Vrouw van Lourdes.

De Navo-groeve en de Jezuïetenberg zijn niet geschonden door de hooibrand - ze zijn van de aangrenzende Carrière-groeve gescheiden door een dichtgemetselde muur. Van de brandlocatie zelf is lastig hoogte te krijgen. In het Belgische dorp Kanne en het Nederlandse Chateau Neercanne hangt een schroeilucht; de stinkende rookwolken die er eerder hingen, zijn verdwenen.

'We hebben de toegangen afgesloten met zeildoek en dat helpt goed', zegt Peggy Mommers. De woordvoerder van de brandweer bivakkeert al enkele dagen in een drassig weiland. De rook komt door die versperring hoger in het bos vrij, uit ontluuchtingsgaten die ooit door de champignonkwekers zijn gemaakt.

[De mergelgrotten trekken al eeuwen allerlei bezoekers.](#) © Mike Roelofs / de Volkskrant

Vreemd volk

Op de dikke brandslangen die vanuit Kanne de berg op gaan, staat geen druk. Het materieel van brandweer, politie en civiele bescherming staat te wachten op een nieuw plan. Het leger kon geen pantservoertuigen leveren - ze bleken te groot. In een provisorisch commandocentrum wordt druk vergaderd over een oplossing. De Nederlanders hebben de leiding. 'Ze zeiden dat ze het warm hadden', zegt een rijkswachter uit Riemst. 'Ik zei: dat komt van al dat denken. Nederlanders, het blijft vreemd volk.'

Dinsdagavond valt het besluit. De komende dagen wordt het hooi en stro naar buiten gehaald om het daar op een centrale plek te blussen. De rook- en stankoverlast voor de omgeving zal daardoor wel weer toenemen. 'Gelukkig zijn de pilaren in de grot zo

stabiel dat totale instorting niet aan de orde is', zegt Mommers. 'Wel kunnen er brokstukken tot 500 kilo naar beneden komen.'

Nederlanders, het blijft vreemd volk

Hoe gevaarlijk dat kan zijn, bewijst de aangrenzende Muizenberg. Dat gangenstelsel is honderd jaar geleden grotendeels ingestort. 'Dat is echt link gebied, al wordt het regelmatig illegaal bezocht', zegt Joep Orbons. In 1958 vonden in het naburige Zichen-Zussen-Bolder 18 mensen de dood in een kwekerij voor grotchampignons. Orbons: 'Er was gewaarschuwd voor instortingsgevaar, maar de champignonkweker wilde, de dag voor Kerstmis, toch de laatste champignons nog laten plukken. Sommigen werden gedood door de stenen, anderen werden gedood door de drukgolf.'

De grote slachtoffers bij de huidige brand dreigen de vleermuizen te worden. Ze houden er van november tot maart hun winterslaap; nu leven ze buiten. Maar zodra ze in augustus beginnen te zwermen - om te paren - zullen ze ook de grotten weer verkennen. 'Het zijn conservatieve diertjes, ze zoeken hun vaste plekken voor de winterslaap op. Nu zit die hele grot onder de roet en de smurrie.'

De elf vleermuissoorten én hun biotoop zijn beschermd. 'Als je een bepaalde soort achteruit ziet gaan, weet je: er is ook iets mis met hun biotoop.' Hij hoopt dat er snel een oplossing wordt gevonden voor de brand in de grotten: 'Het zijn prachtige, verborgen landschappen.'

